

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013 – 2014

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Fichnová

**Univerzita třetího věku –
nový smysl života pro seniory**

Praha 2014

Vedoucí bakalářské: Doc. PhDr. Miroslava Váňová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013 – 2014

BACHELOR THESIS

Tereza Fichnová

**University of the Third Age –
New purpose of life for senior citizens**

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Miroslava Váňová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14. 3. 2014

Tereza Fichnová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Doc. PhDr. Miroslavě Váňové CSc., za její vstřícnost, ochotu a odborné vedení při zpracování bakalářské práce. Dále děkuji všem respondentům za poskytnuté rozhovory.

Anotace

Bakalářská práce nese název Univerzita třetího věku – nový smysl života pro seniory. Ve své teoretické části se věnuje seniorům a jejich vzdělávání. Charakterizuje seniora, zaobírá se pojmem stáří a jeho periodizací, stárnutím seniorů, popisuje motivaci, potřeby a změny, které s sebou stáří přináší. Dále zkoumá demografický vývoj seniorů v České republice a možnosti jejich vzdělávání. V empirické části je použita metoda strukturovaného rozhovoru, vedeného se seniory studujícími na Univerzitě třetího věku v Opavě. Odpovídá na otázky, jak významné je pro ně vzdělávání, jaká je jejich motivace a jak vzdělávání ovlivňuje kvalitu jejich života.

Klíčová slova

Motivace, potřeby, senior, stáří, univerzita třetího věku, vzdělávání seniorů, změny ve stáří.

Annotation

Bachelor's thesis University of the third age - New meaning of life for senior citizens
In theoretical part, annotation is focusing on senior citizens and their education. It characterizes senior citizen, deals with old age and its periodization, aging of seniors, it describes motivation, needs and changes, what the old age is bringing. Furthermore it examines demographical development of senior citizens in Czech republic and possibilities of their education. In the empirical part, there is methodology of structured interview used with senior citizens who are studying at the university of the third age in Opava. It is answering the following questions: how significant is education for them, what is their motivation and how education affects their quality of life.

Key words

Education of senior citizens, changes in old age, motivation, needs, old age, senior, university of the third age.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	
1 ZÁKLADNÍ POJMOSLOVÍ	10
1.1 Vymezení pojmu senior	10
1.2 Stárnutí, stáří a jeho periodizace	11
1.3 Motivace a potřeby seniora	12
2 OSOBNOST SENIORA	15
2.1 Biologické změny	15
2.2 Psychické změny	16
2.3 Sociální změny	18
3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ STÁRNUTÍ V ČESKÉ REPUBLICE	19
3.1 Demografie	19
3.2 Fenomén dnešní doby - stárnutí populace	19
4 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V ČESKÉ REPUBLICE	21
4.1 Univerzita třetího věku	22
4.2 Akademie třetího věku	23
4.3 Univerzita volného času	24
4.4 Sdružení Život 90	24
4.5 Kluby důchodců a seniorská centra	25
EMPIRICKÁ ČÁST	
5 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ NA UNIVERZITĚ TŘETÍHO VĚKU V OPAVĚ	26
5.1 Cíl výzkumu	26
5.2 Metody výzkumu	26
5.3 Výzkumný vzorek	27
5.4 Rozhovory	27
5.5 Výsledky výzkumu	45
5.6 Závěr z výzkumu	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
SEZNAM ZKRATEK	51

ÚVOD

Dnešní moderní doba s sebou přináší mnoho úskalí v oblastech společenských, sociálních a zdravotních, ale také s sebou nese pozitivní změny, a to především v období postproduktivního věku. Nejen Česká republika, ale také ostatní země Evropy se potýkají s narůstajícím problémem, kterým je stárnutí populace, kdy rapidně stoupá počet seniorů. V současné době se udává, že na jednoho aktivního člověka připadá jeden a půl seniora. Je proto zapotřebí se zamyslet nad sociální politikou naší země a uvědomit si, že stáří není nemoc a dá se také prožít i jinak než v chudobě a osamělosti.

Každý z nás se jednou ocitne v roli seniora, ačkoliv tato představa je pro mnohé z nás naprosto nereálná a nepříjemná. V dnešní uspěchané době se upřednostňuje období mládí, které je plné síly a opomíjí se skutečnost, že se dožíváme vyššího věku, než tomu bylo u předešlých generací. Mnohdy nevíme, jak se o stárnoucí populaci máme postarat. Senioři si začínají stále více uvědomovat, že je potřeba za svépomoci zůstat co nejdéle doba integrování do společnosti, orientovat se v trendech, které s sebou přináší moderní doba a především pečovat o sebe tak, aby se snížila jejich senilita. K tomuto může dopomoci právě výchova a vzdělávání seniorů. Ne nadarmo se používá přísloví: „Žádný učený z nebe nespádl.“ Z těchto důvodů se autorka této bakalářské práce nesoucí název Univerzita třetího věku - nový smysl života pro seniory bude snažit poukázat na skutečnost, jak je vzdělávání seniorů důležité. Procesem stárnutí nic nekončí, ba naopak může i začít. Toto téma je jedním z fenoménů dnešní doby a je velmi aktuální.

Hlavním cílem bakalářské práce bude zjistit, jaký význam má vzdělávání pro seniory, jaká je jejich motivace studovat a jak vzdělávání ovlivňuje kvalitu jejich života. Bakalářská práce bude vycházet z teoretické analýzy dokumentů zaměřujících se na seniora jako jedince, jeho vzdělávání a následné možné instituce, které se zaměřují na práci se seniory.

V první části se bude autorka zabývat obecným pojmoslovím, kde vymezí základní pojmy, které se týkají jedince důchodového věku. Budou zde definovány pojmy senior, stárnutí, stáří a jeho periodizace, motivace a potřeby seniora. Následně detailněji autorka bude popisovat změny biologické, psychické a sociální povahy. Následující kapitola bude věnována demografickému vývoji stárnutí v České

republice. Poslední kapitola teoretické části bude věnována vzdělávání seniorů v České republice. Autorka v ní bude podrobněji charakterizovat jednotlivé vzdělávací instituce pro seniory.

Empirická část bude tvořena strukturovanými rozhovory, které povedou ke zpracování a vyhodnocení získaných informací, včetně jejich doslovné interpretace.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMOSLOVÍ

Cílem první kapitoly je vymezení člověka, který je označován za seniora, dále objasnění základních pojmů: stárnutí, stáří a jeho periodizace, potřeby seniora. Každý z nás si pod těmito termíny představí něco, je proto nutné upřesnit tyto pojmy v několika následujících definicích.

1.1 Vymezení pojmu senior

„Od pradávna se lidé ptali, proč stárnou, a snažili se vymyslet elixír věčného mládí. Do dnešní doby, přes veškerý vědecký a technický pokrok, nemáme ještě definitivní vysvětlení.“ (Vigué, 2006, s. 11)

Jednoznačné vymezení významu pojmu senior není jednoduché, tak jak by se mohlo zdát. V naší české společnosti se primárně používají pojmy jako: geront, senior či důchodce, nebo také familiárními termíny dědeček a babička, i když zrovna nejde o naše příslušníky rodiny. Taktéž se používá přídavek stařenka či stařeček. Pod výše uvedenými pojmy, které jsou běžně užívány jak mezi lidmi, tak i médií, si dovede jistě každý z nás přestavit danou cílovou skupinu, tedy jeho představitele (Jamiš, 2012, s. 11).

Gerontologie používá nejčastěji pojem geront, v psychologii se vyskytuje termín senescent. *„Pojem „senior“ se ve vzdělávací praxi začal používat především proto, že je významově neutrální. Pro jeho kodifikaci ve vědách o výchově mluví to, že*

- a) neexistuje jiné emočně nezatížené obecné označení pro člověka v celém věkovém období stáří,*
- b) systémově navazuje na pojem sénium,*
- c) je jasný a flexibilní,*
- d) je příznivě přijímán a používán i samotnými účastníky vzdělávacích aktivit.“*
(Petřková, 2004, s. 27)

Každá sociální skupina má své charakteristické rysy, které vykazuje i skupina seniorů neboli osoby v postproduktivním věku. Členové této skupiny se od sebe

výrazně liší zdatností, potřebami, životními podmínkami, nároky, ale i mírou potřeb odlišného přístupu druhých lidí k nim samotným. Proto je důležité zachovat individuální přístup, který bude seniora, jako jedinečnou a neopakovatelnou osobnost respektovat (Mühlpachr, 2009, s. 9).

1.2 Stárnutí, stáří a jeho periodizace

Existuje celá řada definic a pouček, co je to stárnutí a stáří. Žádná z nich není úplná a konečná. Dříve než se začneme zabývat procesem stárnutí, je důležité upozornit na to, že stáří by nemělo být spojováno se zánikem života, přestože smrtí končí. Podle měřítek Světové zdravotnické organizace (dále jen WHO) je starý člověk definován jako osoba přesahující svým věkem 60 let (Vigué, 2006, s. 7).

Dále WHO člení stáří na tři období:

- a) 60-74 let – rané stáří,
- b) 75-89 let – vlastní stáří,
- c) 90 let a více – dlouhověkost (Mlýnková, 2011, s. 14).

U definování stáří nejčastěji pohlížíme na změny fyzického charakteru, kdy jedinec prochází viditelnými změnami, které jsou nejvíce zřejmé. Tento fyzický stav není hlavním kritériem pro indikování stáří, neboť v souvislosti s ním jsou spjaty další procesy a souvislosti, odehrávající se v našem těle nebo i mimo něj. Samotné stárnutí a stáří nelze brát za nemoc, nýbrž jako proces přirozený a zákonitý, týkající se každého z nás (Vigué, 2006 s. 7).

Mühlpachr (2009, s. 18) uvádí, že *„stáří je obecným označením pozdních fází ontogeneze, přirozeného průběhu života. Je důsledkem a projevem geneticky podmíněných involučních procesů modifikovaných dalšími faktory (především chorobami, životním způsobem a životními podmínkami) a je spojeno s řadou významných změn sociálních (osamostatnění dětí, penzionování a jiné změny sociálních rolí).“*

Vágnerová (2007, s. 299) ve své knize popisuje stáří jako poslední etapu života, kdy se jedná o fázi označovanou jako postvývojová, neboť přináší moudrost, nadhled, pocity naplnění, rovněž energetický úbytek a proměnu osobnosti, která směřuje ke konci. Toto období představuje relativní svobodu, ale také éru ztrát ve všech

oblastech. Starý jedinec se neustále musí přizpůsobovat nepříznivým změnám a novým problémům.

V literatuře se rozlišuje:

- a) biologické stáří – označuje změny, které se odehrály v lidském těle v průběhu života a korespondují s funkčním stavem orgánů. Nelze toto stáří stanovit kalendářně (chronologicky), neboť osoby stejného věku se od sebe odlišují nejen tělesnou, ale i duševní stránkou,
- b) sociální stáří – nastává se změnou sociální role jedince ve společnosti, kdy věkově odchází do důchodu a nastává taktéž změna v dosavadním způsobu života člověka i po finanční stránce (Mühlpachr, 2009, s. 19),
- c) kalendářní (chronologické) stáří – udává věk vyjádřený časem, který uplynul od jeho narození jako věk v letech (Vigué, 2006, s. 9).

Stárnutí organické je geneticky zakódováno v tělních buňkách. Představa stárnutí je pro mnohé jedince nepochopitelná, nicméně je potřeba smířit se s faktem, že se tomuto procesu nelze vyhnout. Díky urychlení technického rozvoje, snížení výskytu infekčních nemocí a snížení porodnosti, dochází k zvyšování počtu osob v postproduktivním věku a tím pádem k stárnutí naší společnosti (Tamtéž, s. 7).

Gerontogeneze neboli stárnutí je celoživotní a především individuální proces, probíhající značnou interindividuální variabilitou, kdy každý člověk stárne svým tempem. To je dáno genetickou vybaveností, životními podmínkami, prostředím, životním stylem, zdravotním stavem či interakcí s prostředím (Mühlpachr, 2009, s. 22).

1.3 Motivace a potřeby seniora

Motivace je jak pro seniora, dospělého člověka, tak i pro dítě velice důležitá pro uvědomění si vnějších i vnitřních potřeb. Každého jedince motivuje něco jiného. Taktéž, to co motivuje jednoho, druhého může naopak demotivovat. Každý člověk je jedinečná osobnost a to platí i o motivačních stimulech (Klvetová, 2008, s.60–61).

Klimeš (2005, s. 480) uvádí motivaci jako: „*Motivace je dynamicky uspořádaný soubor vnitřních faktorů, které ve formě aktuálních či trvalých pohnutek k chování (jednání) podněcují člověka k činnosti a usměřňují ji. Motivovat znamená pohnout*

někoho k něčemu, podněcovat, podnítit někoho k něčemu, vzbuzovat, vzbudit zájem o něco, nebo o nějakou činnost. “

V rámci edukačních aktivit v souvislosti s procesem motivace u seniorů, lze vymezit následující potřeby a motivy:

- a) kognitivní potřeby a zájmy - zde se řadí potřeba rozšířit, doplnit či prohloubit stávající poznatky, získat tak poznatky nové, nebo potřeba orientovat se v současném společenském dění,
- b) sociální potřeby - zde spadá potřeba kontaktu s vrstevníky, potřeba překonat pocity osamocení a obecně být ve společenství jiných,
- c) potřeba aktivity, produktivnosti - tímto se rozumí potřeba být užitečný a vykonávat smysluplnou činnost,
- d) potřeba kompenzovat pocíťované nedostatky - ve sféře intelektuální i emocionální (Petřková, 2004, s. 68).

Požadavky jednotlivce se u věkových kategorií mění. Určité požadavky mají děti a mladiství, odlišné zase dospělí a senioři. U důchodců pozvolna klesají jejich základní potřeby. Seberealizace a sebeaktualizace jsou postupně zastíněny potřebami fyziologickými, potřebami lásky, pocitu bezpečí, jistoty a sounáležitosti (Mlýnková, 2011, s. 48).

Fyziologické potřeby – některé fyziologické nároky, jako například příjem tekutin a stravy upadají. Naopak během dne seniory přepadává častý spánek. Dále je pro ně velmi důležité, abychom jim zajistili v jejich žití pohodlí, klid a to ve všech ohledech (Klevetová, 2008, s. 60).

Duchovní potřeby – senioři často na sklonku bytí hodnotí svůj dosavadní život a přemýšlejí nad tím, co se jim podařilo dokázat, nebo jaká přání se jim splnila a co se jim naopak nepovedlo. Potřebují se někomu svěřit se svými problémy a myšlenkami (Mlýnková, 2011, s. 50).

Potřeba aktivity – senior by si měl udržovat aktivitu. Je důležité najít smysluplnou činnost, která jej bude bavit. K hlavním aktivitám zejména patří práce na zahradách nebo v domácnostech. Jsou i senioři věnující se svým koníčkům v podobě sportu, výtvarných nebo vzdělávacích činností (Vágnerová, 2007, s. 364).

Potřeba seberealizace – ztrátou zaměstnání se cítí člověk bezvýznamný a méněcenný. Proto je důležité zaměřit se na něco jiného než na jeho výkon (Tamtéž, s. 366).

Pro seniora má rovněž velký význam rodina. V dnešní moderní době ubývá mezigenerační symbióza a upadají rodinné vazby. Životní moudrost těch nejzkušenějších už nepřijímáme, jak tomu bylo dříve, což přikládáme za vinu především rychle se vyvíjející modernizaci v technice. Přitom právě zážitky a znalosti starého člověka jsou nenahraditelnými pro mladou generaci. Postarší lidé, tímto ztrácejí svou přirozenou roli, a to předávat své životní zkušenosti dalším generacím (Klevetová, 2008, s. 82).

2 OSOBNOST SENIORA

S přibývajícím věkem u člověka nastává řada změn. Jak již bylo řečeno, každý jedinec je individuální a působí na něj různé faktory, taktéž má odlišnou genetickou výbavu. Z těchto důvodů lze stěží určit jednotný model změn. Příznaky stáří se projevují u každého jedince naprosto rozdílně. Změny nastávají v rovině biologické, psychické i sociální, které se i navzájem prolínají.

2.1 Biologické změny

„Biologické stárnutí označuje změny organismu, které probíhají na fyziologické úrovni. Změny postihují tělesné tkáně a orgány, avšak neprobíhají u každého stejně.“
(Klevetová, 2008, s. 19)

Činnost lidského těla se snižuje s věkem u všech orgánů, kdy kolem třicátého věku života dochází k vrcholu fungování a poté nastává postupný pokles. I přesto zůstává činnost orgánů mnohdy zachována a postačuje do konce života, kdy se hovoří o funkční rezervě (funkční kapacita organismu přesahuje délku života) (Vigué, 2006, s. 17).

Výše popsané závisí na genetických dispozicích a vedení životního stylu každé osoby (Klevetová, 2008, s. 19).

Nejčastěji se setkáváme s následujícími tělesnými změnami:

- a) kožní systém – viditelný proces stárnutí měnící vzhled. Objevují se první vrásky na tváři, ve vlasech prvotní šediny. Dnešní senioři se proto snaží více dbát o svůj zevnějšek, ale jsou bohužel i takoví, u kterých dochází k postupnému rozpadu osobnosti (Vágnerová, 2007, s. 314–315),
- b) pohybový systém – je spjat se změnami, které vedou ke snížení výšky a váhovým úbytkům. Důsledkem snížení výšky jsou atrofující meziobratlové ploténky a ochabující kosterní svalstvo, proto mnoho seniorů chodí v mírném předklonu (Mlýnková, 2011, s. 21),
- c) smyslové vnímání – činnost smyslových orgánů ustupuje. Nejvíce je postižen zrak, kdy se snižuje zraková ostrost. Často dochází ke stařeckým změnám oční čočky vedoucím ke vzniku šedého zákalu. Poté se zhoršuje sluch, což

bývá častým jevem především u osob pracujících v hlučném prostředí. Nedoslýchavost je závažným problémem vedoucím často jedince do izolace od společnosti. Dále dochází ve stáří k poklesu čichu a chuti (Mlýnková, 2011, s. 23).

S přibývajícím věkem se zhoršují funkce orgánových soustav:

- a) trávicí soustava,
- b) dýchací soustava,
- c) vylučovací soustava,
- d) oběhová soustava (Tamtéž, s. 25).

2.2 Psychické změny

U jedince se individuálně objevují různé změny psychického charakteru. Dochází ke zhoršení pozornosti, myšlení, vnímání, paměti i představ, které se zahrnují do intelektových schopností. Dále může docházet k poklesu psychické vitality. Naopak se ve stáří můžeme setkat se zlepšením určitých procesů, a to kupříkladu s vytrvalostí, správným úsudkem či rozvážností. I charakterové vlastnosti člověka se mohou měnit. U patologických typů dochází ke zvýraznění vlastností, jako je podezíravost, nebo se vytrácí jejich intenzita (smysl pro pořádek). Staří lidé se hůře přizpůsobují životním změnám, neboť jsou zvyklí na určitý denní režim a nemají rádi, pokud je nabourán (Tamtéž, s. 24–25).

Ve stáří dochází také ke snížené schopnosti adaptovat se na nové životní situace a události. Snížené vnímání způsobuje seniorům rostoucí životní nejistotu a strach, který vede k nechuti pohybovat se po venku a stranění se druhých lidí. S přibývajícím se věkem stoupá počet chronických onemocnění vedoucích ke zhoršování soběstačnosti. Senioři se neradi srovnávají s faktem závislosti na druhé osobě (Klevelandová, 2008, s. 23).

Lidé mnohdy směřují svou pozornost na tělesné zdraví a přitom často zapomínají na zdraví duševní, které je stejně tak důležité a nemělo by se rozhodně zanedbávat. Tělesné zdraví bývá ovlivněno právě duševními obtížemi (Pichaud, 1998, s. 135).

Mezi psychické obtíže se nejčastěji řadí:

Deprese - choroba, ovlivňující nejen nemocného seniora, ale i jeho rodinu, osoby blízké či pečovatele. Často je spjata se začínající demencí (Venglářová, 2007, s. 19).

Určité typy deprese se vyskytují u přibližně 15 % celkové populace starší 65 let a navyšuje se na 20 % u jedinců žijících v pobytových zařízeních (Vigué, 2006, s. 135).

„Podle lékařů se deprese projevuje v každém věku stejným způsobem. Existují však určité speciální projevy, které se vyskytují s vyšší frekvencí u starých lidí. Příčinou návštěvy lékaře není u starých lidí občasný smutek, ale obecně spíše fyzické problémy, problémy ve společnosti a rodině a také ekonomické problémy.“ (Tamtéž, s. 136)

Často se objevuje starost ze samoty, úzkost, obavy z neúspěchu, strach o zdraví či z budoucích událostí. Odborníci klasifikují depresi podle závažnosti na mírnou, středně těžkou a těžkou. Těžkou formu doprovázejí halucinace a bludy. U starého jedince jde deprese ruku v ruce s fyzickými projevy jako úzkostlivost, nespavost, zácpa či ba dokonce anorexie. Tito lidé na své okolí působí smutně, sklíčeně, často bývají bez nálady. Mezi faktory zvyšující riziko deprese se řadí náhlé životní události (onemocnění, ztráta partnera, finanční krize, změna prostředí). Dále jsou spjaty s vleklými potížemi (omezenou hybností, celkovým zhoršením tělesného stavu nebo smyslovými poruchami) (Venglářová, 2007, s. 37).

Demence - řadí se mezi nejčastější duševní poruchy provázející stáří. Jde o onemocnění končící smrtí klienta. Jedinec postižený touto nemocí je odkázán na pomoc a péči druhé osoby. Často takto nemocní lidé končí v ústavní péči. Demence je onemocnění mozku, kdy dochází k narušení vyšších korových funkcí, postihující paměť, myšlení, řeč, orientaci, učení a úsudek (Tamtéž, s. 37).

Demence se dělí na následující stádia:

1. stádium – nemocný začne zapomínat události, které se mu onehdy přihodily, není schopen si vybavit jména, data, známé trasy,
2. stádium – klient ztrácí pomalu zájem o všední činnosti, jeho myšlení je zpomalené, těžko se rozhoduje,

3. stádium – jedinec je zcela dezorientovaný, nemá již soudnost, nastává ztráta schopnosti komunikace. V tomto případě je nutný celodenní dohled a péče nad nemocným (Venglářová, 2007, s. 37).

2.3 Sociální změny

Sociální stárnutí většinou souvisí s odchodem do starobního důchodu. Tato zásadní změna může změnit hodnoty v životě člověka po životě orientovaném na práci a aktivitu. Dochází k úbytku sociálních kontaktů a k poklesu finančního zabezpečení. Na tyto změny je vhodné se včas připravit (Vigué, 2006, s. 17).

Snížené ekonomické možnosti mohou seniora omezit v kulturních a společenských aktivitách (Klevetová, 2008, s. 69).

Odchod do starobního důchodu může pozitivně i negativně ovlivnit život člověka, neboť mění společenskou roli seniora (Jarošová, 2006, s. 26).

S rostoucím věkem a poklesem fyzických i psychických funkcí narůstá závislost starého člověka na druhých lidech. V důsledku tělesných změn se senioři vyčleňují ze svého okolí. Senior je vystaven generační osamělosti a často se musí smířovat se smrtí svých vrstevníků. Každý člověk má potřebu někam patřit, mít určité postavení nejen v rodině, společnosti, ale také i v práci. Ve stáří dochází k mnoha sociálním proměnám, které senioři obtížně přijímají. Reálnou se stává hrozba sociální izolace a ztráty kontaktu s prostředím, ve kterém žijí, což obvykle vyvolává nemalý stres (Klevetová, 2008, s. 69).

Obrovskou zátěž přináší úmrtí životního partnera. Tuto tíživou událost nesou staří lidé velice špatně, i když vědí, že tato situace jednou nastane. Smrt partnera vede k pocitu prázdnoty a beznaděje. Senior prožívá pocity zbytečnosti, neboť nemá pro koho žít. Toto období s sebou nese i negativní dopad na zdraví člověka (Vágnerová, 2007, s. 378).

3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ STÁRNUTÍ V ČESKÉ REPUBLICE

V dnešní době prožíváme převratné období, vyznačující se významnými demografickými změnami obyvatelstva. Ve vyspělých zemích se střední délka života výrazně prodlužuje. To s sebou přináší řadu změn jak pro fungování společnosti a její ekonomiky, tak pro jednotlivce, kteří se začínají učit přijímání skutečnosti, že lze i ve vyšším věku žít plnohodnotným a zajímavým životem. Obyvatelstvo stárne, a tím nastávají ekonomické a sociální dopady na společnost (Štílec, 2004, s. 12).

3.1 Demografie

Termín demografie pochází z řeckého slova, které je složeno ze dvou slov (demos - lid obyvatelstvo, grafein - popisovat, psát) znamenající doslovný překlad „popis obyvatelstva“. Demografie se zabývá základními tématy změn počtu obyvatel či populačními přírůstky. Předmětem zkoumání je reprodukce lidské populace, čili demografická reprodukce, což je narození či úmrtí populace (Kalibová, 2001, s. 5).

3.2 Fenomén dnešní doby - stárnutí populace

Úmrtnost v populaci stanovují úmrtnostní tabulky, které udávají pravděpodobnou délku života nebo také normativní délku života. V České republice se v posledních letech značně zlepšuje jak funkční, tak zdravotní stav seniorů. Ti jsou zdravější, zdatnější a žijí déle. Je třeba podotknout, že prodlužování délky života vede v konečném důsledku ke stárnutí celkové populace, s čím souvisí zvýšená potřeba zdravotní péče a sociální pomoci (Čevela, 2012, s. 83).

Očekávaná délka života u mužů a žen se navyšuje přibližně stejnou rychlostí. Jedná se v průměru o jeden až dva měsíce za každý rok. Tento stoupající věk dožití má vliv na stanové důchodového věku, kdy se jeho hranice stále navyšuje dle novely zákona o důchodovém pojištění (Tamtéž, s. 84).

Střední doba života je pro ženy i muže odlišná už do pradávna. V 19. století byla vyšší úmrtnost žen, což zapříčinila nepřiměřená zátěž, vysoká porodnost, vyčerpání, atd.). Dnes je délka života žen často delší než u mužů v důsledku jejich životního stylu, ochranného působení estrogenů před několika nemocemi. Délka života je

odrazem způsobu života a životní úrovně ve společnosti. Česká republika v porovnání s Evropou zaostává v prodlužování délky středního života. Příčinou je zřejmě vysoká mortalita zapříčiněná kardiovaskulárními chorobami (Mühlpachr, 2009, s. 32).

V České republice situaci mapuje Český statistický úřad. Ten předkládá každoročně aktuálnost podílů obyvatel ve věkových skupinách 0 až 14 a 65 let a více. Pro představu budou srovnané a uvedené následující údaje v letech 1960–2008 k 1. 1. 2009 a v letech 1960–2012 k 1. 1. 2013. Z těchto údajů je patrné, že v České republice žilo k 1. 1. 2008 ve věku nad 65 let 1 557 tisíc osob tj. 15% a nad 80 let 309 tisíc osob tj. 3% z celkového počtu obyvatel. Ženy tvořily 70% z celkové populace a žili v průměru 78 let a 4 měsíce (muži žili o 6,7 roku méně) (Boušková et al., 2013, s. 117–182).

V roce 2012 žilo v České republice k 1. 1. 2012 ve věku nad 65 let 1 768 tisíc osob (17%) a nad 80 let 396 tisíc osob (4%) z celkového počtu obyvatel. Ženy tvořili 51% z celkové populace a žili v průměru 80 let a 9 měsíců (muži žili o 5,9 let méně) (Český statistický úřad, online, cit. 2014-03-03).

Jak popisuje ve své knize Mühlpachr (2009, s. 30), je velký populační přírůstek, jedním z hlavních globálních problémů lidstva. Dále popisuje rok 1850, kdy žila na Zemi asi 1 miliarda obyvatel, v roce 1930 už 2 miliardy. V současnosti 5,7 miliard obyvatel a prognózy pro rok 2025 hovoří až o 8 miliardách. Tento vysoký nárůst zajišťují převážně rozvojové státy, neboť se počet obyvatel ve vyspělých zemích téměř nezměnil. Rozvojové státy předpokládají populační růst seniorů, pro které zatím nemají zavedené adekvátní služby a to jak zdravotnické, tak i sociální. Již dnes však tvoří lidé starší 65 let více než 14% obyvatel. Ve státech, jako je například Švédsko, Norsko, Velká Británie, Německo tvoří obyvatelstvo ve věku 75 let a více 7%. V roce 2050 by měli senioři nad 65 let například v Německu či Japonsku překročit hranici 30% z celkového počtu populace.

Za evropskými trendy Česká republika značně zaostává. Hlavní příčinou je vysoká úmrtnost lidí s nemocemi oběhového systému, kdy hlavními faktory je nevhodná strava, nedostatek tělesného pohybu, nedostatek odpočinku, kouření či obezita. V České republice je, ve srovnání s ostatními zeměmi, mimořádně vysoká úmrtnost mužů ve středním a vyšším věku (Demografie, online, cit. 2014-03-04).

4 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Celoživotního vzdělávání se v současné době stává čím dál tím větší nutností, a proto je nutné jej zpřístupnit i široké veřejnosti. Vzdělávání zlepšuje kvalitu života i ve stáří, kdy značně přispívá k posílení sebedůvěry, vede k prevenci kognitivních funkcí, rovněž k zlepšení orientace nejen seniora v moderním světě technologií. V 50. letech vznikla nová moderní disciplína nazývaná se gerontopedagogika. Tento vědní obor je součástí andragogiky, která se zabývá vzděláváním dospělých. Gerontopedagogika se tedy zabývá výchovou a vzděláváním seniorů ve stáří. Hlavním rysem zájmového vzdělávání je především dobrovolnost seniorů. Vyznačuje se učením, které probíhá bez stresu, obav a zbytečné nervozity. Výstupem tohoto vzdělávání není vysvědčení, nýbrž osvědčení, které vede především k osobní motivaci seniora (Šerák, 2009, s. 182).

Vzdělávání v seniorském věku lze rozdělit do čtyř oblastí:

- a) preventivní - jedná se o opatření, vedoucí k dokázání ovlivnění průběhu stáří bez přítomnosti nemoci,
- b) posilovací - hledání volnočasových aktivit, učení se novým věcem, naučení se obav z vyhledávané pomoci u druhých jedinců,
- c) rehabilitační - důležitost celoživotně a trvale věnovat pozornost vedoucí k udržování a posílení dušních a fyzických schopností,
- d) anticipační - umění se připravit na nastávající změny nebo najít nový smysl žití v životním stylu (Klevetová, 2008, s. 53).

Vzdělávání seniorů je zaměřeno na vzdělávání v oblasti informatiky, výuky jazyků, cvičení paměti, historie, archeologie, nauky o člověku, jeho zdraví a nemoci, pohybových aktivit, aj. Senioři mají touhu učit se novému, rozšiřovat si obzory a získat kontakty na své vrstevníky. Inovace odborných znalostí a dovedností je zaměřena na udržení a rozvoj kvalifikací s cíli dosáhnout reaktivizaci seniorů. Nacházíme se v době, kdy moderní technika jde stále dopředu a je zapotřebí se zaměřit, na zvládnutí nových profesí či ovládnutí nových přístrojů, jako jsou například počítače nebo mobilní telefony (Klevetová, 2008, s. 52).

V České republice se nabízí hned několik možností, kde se mohou senioři vzdělávat.

4.1 Univerzita třetího věku

Důvody, kvůli kterým se západní Evropa začala zabývat problematikou seniorského vzdělávání, se různí. Cílem vzdělávání seniorů bylo získat poznatky z procesu stárnutí, díky jimž vyplynul fakt, že vzdělávání plní pozitivní úlohu nejen při zachovávání vědomostí u seniorů, nýbrž dochází k prohubování již vzniklých poznatků. Rovněž bylo zjištěno, že seniorské vzdělávání vede k podpoře demokratizace společnosti a vysokoškolského systému (Šerák, 2009, s. 15).

Profesor Pierre Vellas založil v roce 1973 první instituci v Toulouse. Základní myšlenkou bylo vytvořit pomyslný druhotný program pro seniory, kteří se nechtějí spokojit pouze se svými stávajícími zálibami v ústraní společnosti. V České republice začaly vznikat Univerzity třetího věku v 2. polovině 80. let při Univerzitě Palackého v Olomouci a při fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy. Po roce 2000, byly Univerzity třetího věku velice rozšířeně zakládány. V současnosti je tento typ vzdělávání realizován ve více než 45 vysokých školách a fakultách (Tamtéž, s. 18).

„Univerzity třetího věku jsou specifickou součástí celoživotního vzdělávání. Jejich základní charakteristikou je, že poskytují seniorům vzdělání na nejvyšší možné, tedy vysokoškolské (univerzitní), úrovni, čímž se liší o jiných forem osvětové a vzdělávací činnosti, byť také orientované na seniory. Účastníci mají obvykle statut mimořádných studentů dané vysoké školy. Vzdělávání má výlučně charakter osobnostního rozvoje, nikoliv profesní přípravy a nezakládá tak nárok na profesní uplatnění (kromě dobrovolnických aktivit, např. V rámci seniorské populace).“ (Mühlpachr, 2009 s. 140–141)

Univerzita třetího věku má širokou nabídku vzdělávacích programů a akcí pořádaných vysokými školami a jejich fakultami s nejvyšší garancí úrovně přednášek. Škála nabízených kurzů je různorodá, zahrnuje téměř všechny vědní obory od přírodovědných, humanitních až po technické odvětví. Podmínky přijímacího řízení upravují vysoké školy individuálně. Řídí se jednotným pravidlem, kdy studovat mohou senioři, kteří dosáhli věku pro přiznání starobního důchodu. Délka vzdělání není jednotně stanovena, pohybuje se od tří do čtyř let. Školné za studium se liší dle Univerzity a pohybuje se obecně v řádu několika set korun

za semestr. Studium bývá zakončeno slavnostním aktem, na němž absolventi obdrží osvědčení o ukončení studia (Šerák, 2009, s. 18).

Senioři na U3V získávají nové poznatky, zkušenosti, vědomosti, ale také především nové sociální kontakty se svými vrstevníky, se kterými mohou navázat nová přátelství. Díky pohybu na akademické půdě překonávají pocity osamělosti či nepotřebnosti. Senioři také efektivněji naplňují svůj volný čas a zpomalují tak proces stárnutí, kdy tímto udržují svou psychickou svěžest (Univerzita třetího věku v Olomouci, online, cit. 2014-03-06).

Senioři chtějí studovat z několika důvodů. Jeden z nich je následné vzdělávání v původním oboru, jiný zase si chtějí osvojit nové poznatky z oboru zcela nového. O studium mají zájem i ti, kteří z různých důvodů nemohli studovat již dříve (Adamec, 2011, s. 18).

Roku 1977 bylo založeno Mezinárodní sdružení U3V – AIUTA (Association Internationale des Universités du Troisième Age), se sídlem v Toulouse, aby byla podpora komunikace mezi univerzitami. Na území České republiky tato potřeba komunikace vzniká v 90. letech 20. století. V roce 1993 je zakládána Asociace Univerzit třetího věku ČR, se sídlem v Brně. Asociace Univerzit třetího věku je občanským sdružením, zabezpečující chod vzdělávacích aktivit pro osoby postproduktivního věku na vysokoškolské úrovni. Za vznikem Asociace stojí několik dobrovolníků zabývajících se vzdělávání seniorů na univerzitách (Mühlpachr, 2004, s. 140).

4.2 Akademie třetího věku

Již od 80. let jsou zřízeny v České republice Akademie třetího věku. První tato Akademie byla otevřena v Přerově roku 1983 (Ondráková, 2012, s. 141).

Zakládány jsou v regionech, kde je absence nabídky ze strany vysokých škol. Legislativně nejsou nikde Akademie třetího věku nikde zakotveny, a proto mohou být tyto instituce založeny kýmkoliv a kdekoliv. Organizovány jsou vesměs pod záštitou různých institucí například pod Českým Červeným křížem, kulturními středisky nebo muzei (Šerák, 2009, s. 198).

Akademii lze považovat za středně těžkou formu vzdělávání. Délka trvání studia je v rozmezí jedné či vícesemestrální etapy. Nejčastěji je vzdělávání orientováno na medicínsko – gerontologický, občansko – sociální, kulturní, historický, ekologický a literární obsah (Petříková, 1999, s 78–79).

Výuka je uskutečněna formou přednášek, diskuzí, seminářů či různých doprovodných programů jako jsou exkurze, zájmové kroužky, sportovní aktivity. Účastníci neskládají během studia žádné atestace. Studium je zakončeno potvrzením o absolvování kurzu, které je obvykle vydáno na základě prezentace. Činnost Akademií se v porovnání s Univerzitami třetího věku vyznačuje menší náročností, a tudíž klade důraz na srozumitelnost výkladu a snahou přizpůsobit obsah místním potřebám seniorů (Šerák, 2012, s. 198).

4.3 Univerzita volného času

Univerzita volného času zastává významnou činnost nejen pro seniory. Nejsou věkově segregované, naopak jsou mezigenerační a mají silnou sociální orientaci. Mezi jejími frekventanty jsou však většinou osoby seniorského věku (Ondráková, 2012, s. 53).

Fungují většinou pod záštitou kulturních domů, knihoven apod. Jako první a největší Univerzita volného času byla u nás zřízena v Praze roku 1993 v rámci Evropského roku seniorů. Projekt Univerzita volného času je svého druhu unikátní. Jde o systematické zájmové vzdělávání v oborech, o které je velký zájem. Studium je určeno všem věkovým hraním dřívějšího dosaženého vzdělání. Zájemci nemusí absolvovat žádné přijímací zkoušky. Tento druh vzdělávání bývá částečně hrazeno z kurzovního a částečně z městského nebo obecního rozpočtu (Šerák, 2009, s. 200).

4.4 Sdružení Život 90

Sdružení Život 90 je dobrovolnickou organizací vzniklou v roce 1990, která je nestátní a nezisková. Sdružení je založeno na aktivním zapojení starších občanů, kteří pořádají různé aktivity a vystupují v rolích učitelů. Cílem organizace je prohlubování kvality života seniorů. Hlavní činností organizace je projekt „Domov je doma“, který je zaměřený na podporu lidí žijících v domovech pro seniory. Ti mohou

využívat různé služby jako například stravování, služby informačního centra, programy sociálního začlenění či jiné. Pro starší generaci bývá obtížné si osvojit nové schopnosti. Rádi vzpomínají na staré dobré časy, a mají zaseté své stereotypy, kterých se nechtějí jen tak vzdát a často se odmítají ztotožnit se současnou moderní dobou. Vzdělávání a následné studium je v tomto pokročilém věku velice odlišné od učení se v jiném životním období. U seniorů se snižuje funkce krátkodobé paměti a rovněž se zhoršuje mechanická paměť. Snížení výkonnosti u geriatrů není způsobeno neschopností studovat, ale nejistotou a obavami s možností nezvládnout tuto činnost. Při práci se staršími členy naší populace je důležitá průběžná pochvala a zdravá soutěživost. Nevhodný je naopak spěch či nervozita (Adamec, 2011, s. 198).

4.5 Kluby důchodců a seniorská centra

Tato forma vzdělávání, kdy se jedná o institucionalizované setkávání seniorů je u nás nejrozšířenější. Má svou dlouhou tradici, jedná se spíše o občanská sdružení. Obsahově je zaměřena na otevřené zájmové činnosti, které si senioři volí. Činnosti těchto klubů jsou velmi různorodá, aktivity jsou voleny tak, aby byly přínosné a rozvíjeli osobnost seniora. Aktivity jsou voleny např. formou besed se zajímavou osobností (lékařem, cestovatelem apod.), dále návštěvami kulturních akcí, výstavami, pořádáním společných výletů, zájezdů či vycházkami. Často se pořádají oslavy narozenin svých členů. Tyto výše popsané akce bývají většinou jednorázové, nebo jsou pořádány formou cyklických kurzů (Petříková, 1999, s. 79–80).

EMPIRICKÁ ČÁST

5 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ NA UNIVERZITĚ TŘETÍHO VĚKU V OPAVĚ

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jak významné je vzdělávání pro seniory, jaká je jejich motivace pro vzdělávání, a jak vzdělávání ovlivňuje jejich kvalitu života. Dílčí cíle jsou zaměřeny na 4 oblasti:

- původní vzdělání seniorů studujících U3V,
- jejich motivace ke studiu,
- spokojenost s přednáškami a kurzy,
- konkrétní přínos studia pro jejich další život.

5.2 Metody výzkumu

Pro získání potřebných informací autorka použila strukturovaný rozhovor o 15-ti položkách. Tyto položky jsou následující:

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?
2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?
3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděl/a?
4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?
5. Co pro Vás znamená vzdělávání?
6. Studovalo se Vám za mladých školních let lépe než nyní?
7. Kolik času věnujete studiu?
8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?
9. Jste v dobrém kolektivu?
10. Vytvořil/a jste si díky vzdělávání nové kontakty?
11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?
13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?
14. Jste spokojen/a se složením přednášek a kurzů?
15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

5.3 Výzkumný vzorek

Zahájení rozhovorů a sběr dat proběhl v lednu a začátkem února roku 2014. Rozhovory byly vedeny s deseti seniory ve věku od 55 do 71 let, z toho bylo sedm žen a tři muži studující Univerzitu třetího věku v Opavě. Výběr respondentů byl účelový, neboť všichni vyznávají aktivní životní styl a navštěvují různé kurzy a přednášky. Rozhovory proběhly v prostorách Univerzity nebo v jiných zařízeních. Rozhovory jsou zpracovány v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Jména seniorů jsou smyšlená, čímž autorka zachovala mlčenlivost. Celé rozhovory byly nahrávány prostřednictvím diktafonu. Rozhovor byl veden v délce 20 min.

5.4 Rozhovory

Paní Andrea, 71 let, bydliště Opava

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Mám 71 let. Po maturitě jsem pokračovala ve studiu na vysoké škole v Ostravě.“

2. Jaké přednášky nebo kurzy navštěvujete?

„Účastním se počítačového kurzu.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděla?

„O možnostech vzdělávání na této Univerzitě jsem se dozvěděla od svých známých. Známí o Univerzitě třetího věku četli v Opavském regionu, kdy mi poté tuto informaci řekli.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Motivací, proč začít studium na Univerzitě, bylo naučit se pracovat s počítačem.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Pocházím z chudé rodiny, takže studium nepřicházelo v úvahu. Byla jsem proto nucena jít pracovat. Po smrti mého otce se maminka znovu vdala. Vedlo se nám lépe a já mohla začít studovat. Studia jsem si velmi vážila. Chodím a chodila jsme do školy ráda.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Určitě za mladých let se mi studovalo lépe, protože mozek fungoval tak jak má. Nyní to jde sice hůře, ale mohlo by to být horší. Zaplat' pánu Bohu za to!“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Snažím se připravovat do školy každý den, ráda si věci rozvrhnu. Nemám ráda, když dělám věci pod nátlakem, stresem a ve spěchu.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Jsem velice vitální člověk, takže nepozoruji nic, žádné změny, co se týče třeba po stránce zdravotní.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Kolektiv máme dobrý. Všichni jsme zde ze stejného nebo podobného účelu, proto si rozumíme. Sice neznám každého to bych se zbláznila, ale většinu znám jménem.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Ano, ale o kamarádech se hovořit nedá. Jde spíše o lidi, se kterými si popovídám, co je nového ve škole, a se kterými pomluvíme učitele. Smích.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina nebo známí?

„Když jsem rodině sdělila fakt, že chci studovat Univerzitu třetího věku, tak se na mě dívali jako na blázna. Hlavně vnoučata nevěřičně kroutila hlavou,

že chci dobrovolně zpátky do školy. Ale samozřejmě, že mě podporují. Cítím od rodiny uznání, což mě nesmírně těší.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Určitě ano.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Pokud to dovolí zdraví, tak bych rozhodně chtěla ve studiu pokračovat.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Složení přednášek mi vyhovuje. Určitě každý si najde to, co by rád studoval.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Mrzí mě, že v Opavě nejsou sportovní předměty. Minulý rok jsme chodila na rehabilitační plavání a to bylo pro mé zdraví velmi prospěšné. Bohužel tento kurz byl zrušen.“

Rozhovor s paní Andreou proběhl v kavárně v Opavě. Paní Andrea je velice výřečná dáma, která na rozhovoru spolupracovala a zodpověděla všechny položené otázky. Cel rozhovor se nesl v příjemné a pohodové atmosféře. Bylo na ní vidět, že si ráda připomněla, na studium, když byla ještě adolescentem.

Paní Božena, 64 let, bydliště Dolní Benešov

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 64 let a mám vystudovanou vysokou školu.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji kurz fotografie.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděla?

„O Univerzitě třetího věku a následném vzdělání, jsem se dozvěděla z tisku.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Umět zacházet s fotografiemi.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Člověk si často neváží toho, co má. Já byla dobrá studentka a učení mi šlo. Docela jsme se i ráda učila. Už tehdy pro mě vzdělávání znamenalo větší možnosti a lepší uplatnění do budoucna.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Zřejmě mi nebudete věřit, ale lépe se mi studuje nyní. Když jsem byla mladá, musela jsem studovat. Otec byl lékař a v žádném případě neexistovalo, abych neměla vysokou školu. Studium mi nikdy nevadilo, ráda jsme se učila, ale nesnášela jsem, když mě otec neustále péroval. Neměla jsem ráda, když mi říkal větu: „Když já mám vysokou školu, tak ty ji budeš mít taky!“ Nyní studuji dobrovolně, pouze ze svého zájmu, což je hlavní. Když teď o tom přemýšlím, co bych dala za to, aby mi otec huboval, že se neučím. Smích.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Zabere mi to tak 3 hodiny 3krát týdně. Je potřeba si učivo stále opakovat, abych si ho dobře zapamatovala.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Nevím o ničem, myslím si, že je vše při starém.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Kolektiv jsme dobrý.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Určitě ano, ale neberu to jako nejlepší kamarádství, pro které bych udělala všechno. Ráda si vždy s kolegy popovídám, co je nového. Jsou to prostě dobří známí.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Kamarádi i rodina mě podporují a plně fandí mi.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Určitě ano.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Pokud budu živá a zdravá, tak určitě budu pokračovat ráda. Učení není nikdy dosti.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Ano jsem, nevím jak ostatní, ale mně druhy kurzů a přednášek takto vyhovují.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Jak jsem již řekla, jsem plně spokojená, takže ne.“

Rozhovor s paní Boženou probíhal v prostorách Univerzity třetího věku v Opavě. Paní Božena se pozastavila nad otázkou, zaměřenou na studium za jejích mladých let. Z respondentky jsem vycítila, jak ráda si vzpomněla na svého otce, který jí i po takové době moc chybí. Na paní Boženě bylo vidět, že se ráda vzdělává a i nadále pokud to bude možné, chce pokračovat v dalším vzdělávání.

Pan Cyril, 63 let, bydliště Opava

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 63 let a studoval jsem vysokou školu obor tělovýchova.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji přednášky filozofie, knihovnictví. Z kurzů navštěvuji práci s počítačem.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděl?

„O Univerzitě třetího věku jsem se dozvěděl z regionálního tisku.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Cítil jsem, že se doma začínám nudit. Potřeboval jsem činnost, která mě bude bavit. Bohužel už nemůžu ze zdravotních důvodů sportovat, proto jsem se dal na studium. Cítil jsem potřebu získat nové vědomosti.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Vzdělání jsem si vždy vážil už za mladých let, protože studium nebylo tehdy samozřejmostí. Proto pro mě znamená dělat to, co mě baví a naplňuje.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Lépe se mi studovalo v minulosti. Vystudoval jsem tělocvik, obor, který mě naplňoval a bavil. Už za mlada jsem byl velký sportovec. Ted' studuji obory, co mě zajímají, ale není to ono, protože sport je spor! Má paměť, byla také lepší, když jsem byl mlád.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Učím se téměř každý den, protože navštěvuji počítače, knihovnictví a filosofii. Občas si říkám, že jsem si na svá bedra toho naložil mnoho, ale zatím se to ještě dá zvládat.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Ano, cítím se lépe po stránce psychické. Víím, že kolem sebe existují lidé, kteří by rádi chtěli studovat nebo se zapojit do kolektivu, ale neumožňuje jim to například jejich zdravotní stav. Jsem rád, že se už necítím tak sám, a mám kolem sebe lidi, kteří mají podobné zájmy jako já. Vždycky se těším na to, až se sejdem ve třídě a popovídáme si, co je nového. Momentálně mi vzdělávání ovlivňuje můj vztah s manželkou, na kterou nemám tolik času, a žárlí především na mé spolužačky. Smích.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Já jsem s kolektivem velmi spokojen. Se všemi si rozumím.“

10. Vytvořil jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Naše jsem si nové kamarády, na které jsem nikdy neměl čas, neboť jsem závodně sportoval, ale ted' si to vynahrazuji. Nyní si uvědomuji, že se více bavím spíše s ženami než muži. Vždycky po přednáškách chodíme na kávičku, což budu to muset omezit. Stojí mě to hodně peněz. Smích.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Podporují mě mé děti. Manželka moc není nadšená, že znovu studuji.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Určitě ano. Studium na Univerzitě třetího věku v Opavě všem včele doporučuji.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Manželka nechce, abych pokračoval, ale láká mě přihlásit se na kurz německého jazyka. Tak uvidíme, kdo vyhraje.“

14. Jste spokojen se složením přednášek a kurzů?

„Přednášky mi vyhovují tak, jak jsou.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Z doslechu vím, že kdysi zde byl kurz plavání, to by mě bavilo a určitě bych tento kurz navštěvoval, takže bych chtěl změnit to, že bych přidal rozhodně tělocvik.“

Pan Cyril byl při rozhovoru velmi výřečný a vtipný. Bylo na něm znát, že si rád povídá. Z rozhovoru vyplynulo, že byl za mlada velký sportovec, a proto považuje aktivní styl života, za nezbytný. Rozhovor byl veden v kavárně v Opavě. Z rozhovoru s panem Cyrilem bylo znát, že Univerzitu studuje kvůli tomu kontaktu s lidmi, než získaným vědomostem. Rozhovor byl velice příjemný.

Paní Dana, 57 let, bydliště Kravaře

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 57 let a studovala vysokou školu pedagogickou.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji kurzy fotografie, počítače a ovládání mobilu.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděla?

„O Univerzitě jsem se dozvěděla prostřednictvím webových stránek.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Důvodem či motivací začít studovat, bylo naučit se něčemu novému.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Člověk má být vděčný za to, že má možnost studovat. Za mlada jsem si studia velmi vážila, protože rodina neměla peníze. Hodně do mě investovala. Vzdělání si proto velice vážím.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Lépe se mi studuje nyní, protože Univerzita je rozhodně lehčí, než vysoká škola, kterou jsem studovala.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Učím se asi třikrát týdně. Záleží samozřejmě podle situace a také toho, kolik nám učitelé dají práce.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Zřejmě ano, rodina říká, že jsem se více rozmluvila. Smích. A také jsem více aktivní, tudíž potřebuji stále něco dělat.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Myslím, že ano.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Ano, mám spousty nových známých.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Rodina i známí mě podporují. Vnoučata se mi smějí a ve škole říkají svým spolužákům, že babička začala chodit do školy. Smích.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Ano doporučuji, dokonce stále přemlouvám svoji kamarádku, aby šla také studovat a zkusila to, jenže ona se k tomu zatím moc nemá.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Jestli všechno bude fungovat jak má, tak rozhodně ano.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Složení přednášek mi nevadí.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Ne, jsem spokojená a nic nechci měnit.“

Rozhovor s paní Danou probíhal ve školním prostředí. Zpočátku byla ztuhlá a nervózní. Postupem času se rozpovídala a uklidnila se. Rozpovídala se hodně o svojí rodině. Rozhovor byl veden v příjemné atmosféře.

Pan Evžen, 55 let, bydliště Opava

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 55 let a mám vystudovanou vysokou školu.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji kurz počítače a angličtiny.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděl?

„O Univerzitě třetího věku jsem se dozvěděl od kolegyně. Poté jsem si našel na internetu stránky Univerzity v Opavě.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Chtěl jsem získat nové poznatky, proto jsem začal znovu studovat.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Studoval jsem obor matematika a bylo to náročné. Na vzdělání kladu velký důraz. Vždy bylo pro mne velice důležité. Vzdělání si velice vážím.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Dnešní studium je pro mě lehčí než za mlada. Lépe se mi studuje nyní na Univerzitě třetího věku.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Studiu se věnuji každý den, protože studuji jazyk a musím si stále opakovat slovíčka, což je časově velmi náročné.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Nezdá se mi.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Troufám si tvrdit, že jsem.“

10. Vytvořil jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Nejsem moc společenský typ, takže si kamarády hledám stěží. Zatím jsem si kamarády nenašel, ale pár známých, se kterými prohodím pár slov, to ano.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Rodina mě podporuje.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Ano, přemlouvám ženu, aby to také zkusila.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Zatím netuším.“

14. Jste spokojen se složením přednášek a kurzů?

„Jelikož jsem vystudovaný matematik, chybí mi zde technické obory, které bych studoval nejraději. Tyto technické předměty nabízí Univerzita třetího věku v Karviné, ale potíž by byla s dojezdem. Proto jsem si musel vybrat, co je mi časově blíž.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Až na ty technické předmět, není nač si stěžovat. Univerzita má velmi pestrou nabídku, takže jsem si vybral.“

Rozhovor s panem Evženem probíhal v tamním obchodím středisku. Pan Evžen je velice sečtělý pán, který nevyhledává společnost. Bylo na něm znát napětí ze setkání. Když nastala řeč na matematiku, zbystřil a ku podivu se rozpovídal. Byl to nejkratší rozhovor, který byl s dotazovaným veden.

Pan Filip, 66 let, bydliště Opava

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 66 let a studoval jsem Vysokou školu technickou v Praze.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji kurz fotografie.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděl?

„Od kolegy jsem se dozvěděl o možnostech studia.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Rozšíření si dovedností práce s digitální fotografií, a proto také navštěvuji kurz fotografie.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Všechno, především nové možnosti, navázání nových kontaktů, naučení se něčemu novému, neznámému.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Studovalo se mi lépe za mlada. Studoval jsem totiž obor, co mě velmi bavil a také, pojďme si to říci na rovinu, mozek fungoval lépe než nyní.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Jelikož navštěvuji pouze kurz fotografie, není to tak moc časově náročné. Samozřejmě si musím opakovat to, co nám v kurzu sdělí. Zabere mi to tak 3 hodiny týdně.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Musím třikrát zaklepat, že asi ne. Tedy rozhodně ne, nějakým špatným směrem.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Navštěvuji pouze jeden kurz a tam máme kolektiv dobrý, takže nevím jak je tomu jinde.“

10. Vytvořil jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Ano, našel jsem zde několik kamarádů.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Rodina a také kamarádi mě podporují. Drží mi palce. Na dokonce vnouče mi říká, že až bude stará jako já, bude taky studovat, což mě velice těší. Jsem rád pro své vnuky inspirací.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Určitě všem doporučuji znova začít studovat. Stále říkám svým kamarádům, zvedněte zadek a nebuďte leniví, je to opravdu dobrá zkušenost.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Ještě nevím, ale asi ano, zatím stále zvažuji.“

14. Jste spokojen se složením přednášek a kurzů?

„Myslím si, že přednášky i kurzy jsou dobře sestaveny. Všichni mají možnost vybrat si to, co je baví a vyhovuje jim.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Určitě ne, jsem maximálně spokojen.“

Rozhovor s panem Filipem probíhal v jeho oblíbení cukrárně. Rozhovor probíhal standardně. Na všechny otázky pan František odpověděl svědomitě, poměrně s rychlostí, aby byl rozhovor co nejrychleji ukončen. Měl totiž kurz fotografie a nechtěl o něj přijít.

Paní Gertruda, 70 let, bydliště Opava

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 70 let a mám úplné střední odborné vzdělání.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji kurz němčiny a kurz počítače.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděla?

„Z vývěsky na univerzitě a z novin.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Především se zdokonalit v německém jazyce, který jsem měla na škole a naučit se ovládat počítače. To jsou důvody mého studia.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Musím se přiznat, že jsem nikdy nebyla dobrý a poctivý student. Školu jsme měla až na druhé koleji. Na první koleji byl sport, který jsem milovala. Teď se mi všichni smějí, že jsem šprtka a já si to tak nyní vynahrazuji.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Studuje se mi lépe nyní. V mládí jsem brala studium jako samozřejmost. Teď vnímám to, že to samozřejmost není. Mladí lidé by si měli studia více vážit.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Snažím se věnovat studiu každý den. Studuji německý jazyk a ten nejde naučit bez píle a přípravy.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Cítím se velmi dobře po psychické stránce. Na kurzech se vždy vypovídám, postěžuji si a domů přijdu spokojená. Manžel děkuje Bohu, že Univerzita třetího věku existuje. Smích.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Na obou kurzech, které navštěvuji, mám dobrý kolektiv.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Pár dobrých kontaktů se tam najde.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Nevím, zda mě podporují známí. Spíše mi občas přijde, že mi spíše závidí, že neboť nejsem tak lenivá jako oni a jsem schopná i ve svém věku dále studovat. Ale rodina a hlavně manžel mě podporují i nadále a fandí mi.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Jistě, že ano.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Pokud to Bůh dovolí, tak určitě ano. Heslo mládí bylo učit se, učit se, učit se.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Já si vybrala kurzy, které mi vyhovují, takže spokojená jsem určitě.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Neměnila bych nic, jsem spokojená.“

Spolupráce s paní Gertrudou byla velice příjemná. Respondentka byla veselá a ochotná na všechny otázky odpovědět. Šlo poznat, že paní Gertruda patří ke komunikativním a společenským lidem. Po zodpovězení všech mých otázek mi poděkovala a návštěva byla u konce. Rozhovor probíhal na území Univerzity třetího věku v Opavě.

Paní Helena, 67 let, bydliště Hlučín

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 67 let a mám střední školu.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji přednášky filozofie, psychologie a kurz počítače.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděla?

„O studiu jsem se dozvěděla z novin.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Motivací, proč jsem začala studovat U3V byly, neležet doma, mozkové závity musí pracovat.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Vždy jsem byla a budu studijní typ. Teď si plně vynahrazuji to, že mohu studovat Vysokou školu, což jsem dříve nemohla z rodinných důvodů. Jsem proto vděčná za možnost studia na U3V.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Samozřejmě se mi lépe studovalo za mlada, kdy mozkové závity fungovaly omnoho lépe než dnes. Ale bohužel nemůžu porovnat studium na vysoké škole nyní a v minulosti.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Mám pouze tři předměty, ale i tak se učím téměř každý den. Samozřejmě, tak jako každému, i mne se občas nechce. Proto si říkám, že když jsem se do toho pustila, tak to musím dotáhnout do úspěšného konce.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Neuvědomuji si.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Po těch letech co už studuji, jsem vždy narazila na výborný kolektiv. Sejde se skupinka lidí, kteří mají stejný koníček a to studium. Vždy si povykládáme naše zážitky a někdy zajdeme na kávičku nebo něco ostřejšího.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Ano, našla jsem si kamarády se stejným zájmem, to mě nesmírně těší.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Ano, podporují.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Přemlouvám manžela, aby začal taky studovat, jenže on o studiu nechce ani slyšet. Jednou jsem přemluvila kamarádku, aby šla se mnou, a od té doby se jí nemůžu zbavit. Smích.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Ano, již studuji 6. ročník a letos ještě jeden ročník doklepu. Smích.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Vždy jsem si vybrala to, co mě baví, nebo to co jsem si myslela, že mě bavit bude. Abych se přiznala, nečekala jsem takovou nabídku.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„V žádném případě ne.“

Rozhovor s paní Helenou byl velice příjemný, probíhal v kavárně. Paní Helena studuje Univerzitu třetího věku již sedmým rokem a je nesmírně spokojena. Často opakovala, že si takhle vynahrazuje svá mladá léta, kdy nemohla studovat.

Paní Ludmila, 62 let, bydliště Vávrovice

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 62 let mé nejvyšší dosažené vzdělání je vysoká škola.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Navštěvuji přednášku knihovnictví a kurz ovládnání mobilního telefonu a počítače.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděl/a?

„O studiu na Univerzitě jsme se dozvěděla z novin.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Cítila jsem potřebu dalšího vzdělávání, proto jsem znovu začala studovat.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Za svých mladých let jsem vzdělávání brala jako samozřejmost. Bylo to jasně dáno, jsi mladá, budeš studovat. Tak jsem studovala. Nyní studuji, protože chci a přináší mi to určitým způsobem uspokojení. Nikdy bych neřekla, že to vyslovím, ale je to tak. Smích.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Nyní se mi studuje lépe, neboť studuji ze své vlastní vůle.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Je to individuální a dané situací. Někdy se učím každý den, jindy zase jednou či dvakrát za týden na hodinku, dvě. To záleží podle domácích úkolů. Smích.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Neovlivnilo. Snad jenom, po psychické stránce, kdy je studium pro mě úspěšné, hned máte důvod, proč vstávat.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Snad ano.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„Celkem ano, protože studuji dva kurzy a chodím na přednášky knihovnictví, takže jsem se seznámila s novými lidmi.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Rodina a kamarádi mě podporují. Především rodina často sranduje: „Babička k nám nepřijde na návštěvu, musí se ještě dnes hodně učit. Nebo babi chceš udělat svačinu do školy?.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Ano, vřele studium doporučuji. Je velmi prospěšné jak pro zdraví, tak po společenské stránce.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Ještě jsem o tom nepřemýšlela, ale když tak o tom přemýšlím, možná to ještě příští rok risknu.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Já rozhodně ano, v Opavě máme poměrně velký výběr přednášek i kurzů. Z takového množství si přece musí vybrat každý studující.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Jsem spokojená, takže ne.“

Rozhovor s paní Ludmilou byl velice příjemný. Probíhal na Univerzitní půdě, kdy respondentka s nadšením odpovídala na pokládané otázky. Během dotazování se svěčila, že její muž je vážně nemocen a nad pomyslnou vodou ji momentálně drží nad vodou, je vědomí, že má pro co vstávat a má se na co těšit, když může studovat.

Paní Ivana, 69 let, bydliště Opava

1. Jaký je Váš věk a Vaše dosažené nejvyšší vzdělání?

„Je mi 69 let a vystudovala jsem střední školu Obchodní akademii.“

2. Jaké přednášky či kurzy navštěvujete?

„Chodím na kurzy fotografie a přednášky z psychologie.“

3. Jak jste se o vzdělávání na Univerzitě třetího věku dozvěděla?

„O Univerzitě třetího věku jsem se dozvěděla díky internetu.“

4. Jaká byla Vaše motivace ke studiu na Univerzitě?

„Chtěla jsem se naučit něčemu novému, proto jsem začala studovat a tím si vynahrazovat svá mladá léta, která jsem díky mé hlouposti promarnila. Motivaci mám především ve své rodině, které chci dokázat, že na to mám a tím ukázat vnoučatům, že lze být i ve stáří aktivní.“

5. Co pro Vás znamená vzdělávání?

„Za mlada jsem byla lajdák a nechtělo se mi učit. Co bych dala za to, abych byla mladá a šla studovat. Stále říkám svým vnoučatům, chtěla bych být mladá, ale s rozumem jaký mám dnes, takže si vzdělávání velice vážím a jsem nyní za tuto možnost velmi ráda.“

6. Studovalo se Vám lépe za mladých školních let než nyní?

„Jak už jsem řekla, já byla za mlada lajdák a vůbec jsem se neučila, takže to nemůžu porovnat.“

7. Kolik času věnujete studiu?

„Nevím těžko říci, to záleží podle povinností, které nám přednášející nadělí. Řekla bych, že třikrát týdně na hodinku.“

8. Ovlivnilo Vás nějakým způsobem vzdělání na Univerzitě?

„Asi ne neovlivnilo.“

9. Jste v dobrém kolektivu?

„Já vycházím s každým, takže bych řekla, že ano.“

10. Vytvořila jste si díky vzdělávání nové kontakty?

„S jednou paní jsme si padly do noty, ale spíše všechny považuji, za své známe nebo spolužáky. Za ta léta už pár dobrých přátel mám.“

11. Podporuje Vás ve studiu rodina či známí?

„Někdy o mě říkají, že jsem blázen, když dobrovolně studuji, to mě posiluje v tom, že dělám něco, na co nemá každý. Vnouček mi často říká, babčo, jsi prostě borec.“

12. Doporučujete studium lidem ve Vašem okolí?

„Doporučovala, ale už jsem to vzdala.“

13. Chcete ve studiu pokračovat i nadále?

„Ano chci, doufám, že sousedky puknou závistí, že budu studovat ještě rok. Smích. To víte, že se jim půjdu pochlubit.“

14. Jste spokojena se složením přednášek a kurzů?

„Jsem, není důvod nebýt.“

15. Je něco, co chcete změnit na Univerzitě v Opavě?

„Jak jsem již řekla, jsem spokojená, takže nechci nic měnit.“

Rozhovor s paní Ivanou probíhal před přednáškou v budově Univerzity třetího věku. Na paní Ivaně bylo evidentně znát, že si rozhovor užívala a ráda si vzpomínala na svá mladá léta. Paní Ivana je ve svém věku velmi aktivní a vitální.

5.5 Výsledky výzkumu

Dílčí cíl č. 1: Původní vzdělávání seniorů studujících U3V.

Sedm z oslovených respondentů má vysokoškolské vzdělání různého zaměření. Tři senioři uvedli vystudované obory. Konkrétně se jednalo o studium tělovýchovy, pedagogiky a chemie. Další tři respondenti sdělili vystudované středoškolské studium ukončené maturitní zkouškou. Ve dvou případech bylo zjištěno, že důvodem, proč nedošlo ke studiu na vysoké škole, byla tehdejší nepříznivá finanční situace rodiny a jeden oslovený senior uvedl lenivost.

Dílčí cíl č. 2: Motivace seniorů ke studiu.

U každého z oslovených respondentů se odpověď na otázku jejich motivace k absolvování studia U3V různila. To mělo také vliv na zvolený výběr nabízených přednášek a kurzů, ze kterých měli možnosti výběru. Čtyři z deseti respondentů uvedli jako motivaci ke studiu osvojení si a získání nových dovedností a vědomostí. Tři dotazovaní senioři uvedli jako motiv studia zlepšení se v práci na počítači a naučení se lépe zpracovávat fotografie. Pro jednoho z dotazovaných respondentů byla motivací pro výuku německého jazyka snaha o obnovení a procvičení si vědomostí získaných na střední škole. Pro dva respondenty bylo motivací navázání a následné získání nových sociálních kontaktů.

Dílčí cíl č. 3: Spokojenost seniorů s přednáškami a kurzy.

Devět respondentů bylo velice spokojeno se složením přednášek a kurzů. Jeden respondent nebyl zcela se skladbou spokojen, neboť by uvítal zejména přednášky zaměřené na technický obor. I přesto byl schopen si z široké škály nabízených kurzů a přednášek vybrat.

Dílčí cíl č. 4: Přínos studia U3V pro jejich další život.

Všech deset dotazovaných respondentů se shodlo na tom, že jim studium přineslo nové sociální kontakty v podobě kamarádů, přátel či známých. Jeden senior se dokonce sdružuje se spolužáky i mimo školní výuku. Čtyři respondenti uvedli, že je pro ně studium prospěšné také po psychické stránce. Za důležitý význam studia respondenti považují pobyt v kolektivu osob se stejnými zájmy, které jich spojují.

5.6 Závěr z výzkumu

Výzkumem bylo zjištěno, že všichni oslovení senioři poukázali na potřebu se neustále vzdělávat. Příčinami, pro které dříve nemohli studovat, uvedli dva dotazovaní nedostatek finančních prostředků, další dva sdělili rodinné důvody. Pro jednoho seniora má vzdělávání osobní význam v podobě naplněného snu z mládí. Tři respondenti uvedli, že považují vzdělávání za nezbytnost dnešní doby, neboť vede k možnosti pro lepšího uplatnění se v životě. Význam vzdělávání vidí senioři také

v navazování nových sociálních kontaktů, naučení se nových dovedností, získání nových poznatků a především naplnění toho, co je v životě baví. Výzkum dále ukázal, že oslovení senioři mají dosažené vysokoškolské vzdělání z mládí. Pouze tři respondenti mají středoškolské vzdělání s maturitou. Každý senior byl něčím motivován k tomu, aby zahájil studium na U3V. Nejčastěji vyskytující se motivací bylo získání nových vědomostí, dovedností a také kontakt se sociálním prostředím. Spokojenost seniorů s výběrem přednášek a kurzů je vysoká. Všichni dotázáni byli spokojeni s možností vybírat si z řady nabízených oborů. Pouze jednomu respondentovi chyběla přednáška orientovaná na technické obory.

Výzkum dále ukázal, že seniorům Univerzita třetího věku pomohla získat nové sociální kontakty ve společnosti. Senioři se spolu scházejí i mimo školní prostory. Všichni respondenti se shodli, že vzdělávání je pro ně i budoucí generaci potřebné a přináší jim radost do života. Studenti se cítí být integrováni do kolektivu a právě díky celoživotnímu vzdělávání pocítují začlenění do společnosti.

ZÁVĚR

Autorka se v bakalářské práci zabývala vzděláváním dospělých v postproduktivním věku, tedy vzděláváním seniorů.

Cílem práce bylo zjistit, jak významné je vzdělávání pro seniory, jaká je jejich motivace ke studiu, a jak vzdělávání ovlivňuje kvalitu jejich života. Bakalářská práce byla členěna na teoretickou a empirickou část. Autorka vycházela z teoretické analýzy dokumentů zaměřené na seniory a jejich vzdělávání. Poukázala na široké možnosti vzdělávání seniorů v České republice.

V první kapitole teoretické části se autorka věnovala vysvětlení základních pojmů, jako je senior, stáří a jeho periodizace. Dále definovala motivaci a popsala potřeby seniora. V další kapitole se zabývala popisem biologických, psychických a sociálních změn, které výrazně ovlivňují osobnost seniora. Předposlední kapitola byla věnována vývoji demografického stárnutí naší populace. V poslední kapitole teoretické části se autorka zabývala jednotlivým popisem vzdělávacích institucí, které jsou dostupné pro jedince v postproduktivním věku a jsou hojně zastoupeny v České republice.

V empirické části autorka formou strukturovaných rozhovorů o 15-ti otázkách, mapovala dílčí cíle zabývající se původním vzděláním seniorů studujících na Univerzitě třetího věku v Opavě, zkoumala jejich důvody ke studiu, spokojenost s přednáškami a kurzy a konkrétní přínos studia pro jejich další život. Autorka oslovila celkem deset respondentů, kteří navštěvovali Univerzitu třetího věku v Opavě a byli ochotni pomoci vyhodnotit vytýčené cíle. Rozhovory byly doslovně přepsány, aby nedošlo k zpochybnění faktů.

Výzkum ukázal, že vzdělávání je pro seniory významné z hlediska udržování jejich vitality a dobré kondice, k získávání nových poznatků. Vzdělávání dodává jejich životu smysl, umožňuje jim přizpůsobit se požadavkům dnešní moderní hektické doby. Tímto jsou senioři lépe integrováni do svého okolí a necítí se méněcenní a osamělí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ADAMEC, P.; KRYŠTOF, D. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. 1. vyd. Brno: Grada, 2011. ISBN 978-80-210-5640-4.

ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. 978-80-247-3901-4.

JAROŠOVÁ, D. *Péče o seniory*. 1.vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN: 978-80-247-3872-7.

KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0222-9.

KLEVETOVÁ, D.; DLABALOVÁ, I. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2169-9.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 7. vyd. Praha: Státní pedagog. nakladatelství, 2005. ISBN 80-7235-272-5.

MLÝNKOVÁ, J. *Péče o staré občany*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3872-7.

MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Munipress, 2009. ISBN 978-80-210-5029-7.

ONDRÁKOVÁ, J., TAUCHMANOVÁ, V., JANIŠ K. ML., a kol. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. 1. vyd. Praha: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-038-3.

PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0879-1.

PICHAUD, C.; THAREAUOVÁ I. *Soužití se staršími lidmi*. 1. vyd. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7178-184-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VIGUÉ, J. *Zdraví pro třetí věk*. 1. vyd. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2006. ISBN 80-7234-536-2.

VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠTILEC, M. *Program aktivního stylu pro seniora*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-920-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

BOUŠKOVÁ, M., HOLÝ, D., a kol. *Statistická ročenka České republiky*. 1. vyd. Klatovy: Dragon Press s.r.o., 2013. ISBN 978-80-250-2386-0. [online]. © 19. 8. 2013 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/0E002418FB/\\$File/000113.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/0E002418FB/$File/000113.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2012 (základní údaje). [online]. © 19. 8. 2013 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vyvoj_obyvatelstva_ceske_republiky_v_roce_2012_zakladni_udaje

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. *Filozofie a poslání univerzit třetího věku*. [online]. © 2012–2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.u3v.upol.cz>

SEZNAM ZKRATEK

- aj. - a jiné
- apod. - a podobně
- č. - číslo
- např. - například
- s. - strana
- tj. - to je
- U3V - Univerzita třetího věku
- vyd. - vydání

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Tereza Fichnová, DiS.

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Univerzita třetího věku – nový smysl života pro seniory

Rok: 2013/2014

Počet stran textu bez příloh: 41

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Miroslava Váňová, CSc.